

osnovna prava nijesu preduslovi normi, već su sama norme i b) da su te norme, u ustavnim demokratijama, uključene u ustave sa jednakim brojem supstancijalnih normi o produkciji i koje su nadređene svim drugim? Svaka od njih podrazumjeva dvije implikacije koje su obje od ogromnog značaja za normativnu teoriju ne samo ustavne demokratije već i same političke demokratije.

Prva implikacija je ta da supstancijalni dio ustava ima titulare – treba zapaziti da se radi o “titularima” a ne naprosto “destinatima” – zbog toga što su titulari osnovnih prava koja su dodjeljena ustavom, svi subjekti kojima su različite vrste osnovnih prava ustavno dodjeljene. Reći da su osnovna ustavom utvrđena prava – norme, sasvim odgovara tezi da je supstancijalni dio ustava “imputiran”, u tehničko-pravnom smislu ovog termina, svima i svakom, tj. cjelokupnom narodu i svakoj osobi koja ga sačinjava. Otuda i “prirodna” tvrdoća ustava – osnovna prava, a stoga i ustavne norme od kojih se ona sastoje, nije moguće suzbiti ili ograničiti većinom, upravo zato što pripadaju svima i svakom pojedinačno. Većina, naime, ne može raspolagati onim što joj ne pripada. Ako smo svi i svako pojedinačno titulari ustava zbog toga što smo titulari osnovnih prava koja su ustavom propisana, ustav je svojina svih i svakoga, i nijedna većina ne može nijima raspolagati izuzev na osnovu nelegitimnog kršenja ugovora o suživotu. Zbog toga, jednom kada su ustavno stipulirana, osnovna prava nijesu na raspolaganju većini i trebaju biti izuzeta čak i iz mogućnosti revizije – još bolje, trebalo bi da bude dozvoljeno samo njihovo širenje, nikako i sužavanje, niti suzbijanje.

S druge strane, usled njihovog univerzalnog karaktera, tj. opšteg i apstraktnog, osnovna ustavom ustanovljena prava su pravila – s obzirom na to da su neposredno data normativnim sudovima kojima su predviđena, ona se sastoje u onome što sam nazvao “tetičkim pravilima” i, preciznije, “tetičkim normama”. Sasvim precizno, ona su negativna ili pozitivna očekivanja koja su ‘univerzalna’, u logičkom smislu univerzalne kvantifikacije njihovih titulara (omnium), kojima odgovaraju, kao garancije, zabrane i obaveze (erga omnes) u rukama javne sfere, koje se sa svoje strane sastoje u pravilima. Ukoliko su deontička pravila ona mogu biti aktuelizovana i deaktuelizovana, poštovana ili prekršena. Ukoliko su ustavne norme ona su supstancijalne norme o stvaranju prava koje podrazumjevaju, u rukama zakonodavca, a) obavezu da se za njih stvore zakoni njihovog ostvarenja, usled čijeg se kršenja stvaraju praznine, i b) zabranu stvaranja zakona koji su im suprotni, kršenjem koje nastaju antinomije. U ovoj korelaciji prava i garancija leži normativnost ustava – u pogledu zakonodavca ona nameće poštovanje ustavnih normi, a u pogledu sudstva ona nameće supstancijalnu primjenu istih tih normi na nevažeće akte koji predstavljaju njihovo kršenje.

Druga implikacija nije manje značajna na teorijskom planu. Konstitucionalizacija osnovnih prava, kojom su ta prava uzdignuta do normi nadređenih svim ostalim normama pravnog poretka, dodjeljuje njihovim titularima – tj. svim građanima i svim osobama od krvi i mesa – poziciju koja je nadređena ukupnosti moći, javne i privatne, koje su u odnosu na garanciju tih prava obavezujuće i funkcionalizujuće. U ovoj zajedničkoj titularnosti ustava, koja slijedi iz titularnosti osnovnih prava, počiva “suverenost”, u jedinom smislu u kojem je još uvijek legitimno koristiti ovu staru riječ. U ustavnoj pravnoj državi, u kojoj je čak i zakonodavna vlast podložna zakonu i preciznije, osnovnim pravima koja su ustavom ustanovljena, nema mjesta ideji suverenosti u starom smislu potestas legibus soluta. Istina je, takođe, da se u svim ustavima kaže da “suverenost pripada narodu” ili “počiva na narodu” i slično. Ali ova norma se može shvatiti samo u dva značenja koja su međusobno komplementarna: u negativnom – u smislu u kojem ona pripada narodu i samo narodu pa je niko, čak ni predstavnička skupština niti predsjednik izabran od strane naroda, ne može uzurpirati; u